

Servete DERGUTI

MËNYRA TË FJALËFORMIMIT NË “FJALORTHIN E RI” TË NIKOLLË GAZULLIT

Për popullin shqiptar shekujt kanë qenë sfidë ndaj vështirësive të panumërta. Nikollë Gazulli, studenti i teologjisë, njëkohësisht edhe i gjuhësisë, në Insbruk të Austrisë, pas shumë përpjekjesh dhe vështirësish, kishte arritur qëllimin që i kishte vënë vetes, hartimin e një “Fjalorthi “siç e thekson edhe ai, në mënyrë që, hartimi i tij të jetë i vlefshëm “për asrëse se fjalori i vogël u paraqitet të dijshëmvet shqiptarë e të huej për studim, e don me kjenë një pasqyrë, si do të studjohen djalektat e ndryshëm, për me i a mbërri një fjalori të madh të përbashkët”¹. Duke punuar për shumë vite në zonën e Zadrimës, Malësisë së Madhe, në famullinë e Shkrelit dhe në fshatra të tërë të kësaj krahine, si Dajç i Bregut të Bunës, Ulqin, Rrjoll, Hot, Kelmend, Pukë e gjetkë, filloi punën për mbledhjen e leksikut të pasur të këtyre zonave me qëllimin që të mblidhte fjalë të rralla në veri të vendit, të cilat po pësonin fatin e gjuhës *Latine*, siç e thekson edhe vetë autori i “Fjalorthit”. Gjatë punës shteruese dhe të vështirë në terren, Gazulli mblidhte fjalë dhe ia dërgonte profesor Joklit për shqyrtim, të cilat do ta ndihmonin edhe profesorin në punën e tij. Këto mbledhje që dërgonte Gazulli i shërbenin profesor Joklit për hartimin e “Fjalorit etimologjik të shqipes”. Gazulli bashkëpunonte ndërkohë edhe me Ndre Mjedën e At Gjergj Fishtë nën drejtimin e At Benedikt Demës, në Bibliotekën e Françeskanëve të Shkodrës. Punimet që i dërgonte profesor Joklit i ishin vlerësuar maksimalisht. Ai

¹ N. Gazulli, “Fjalori i ri” (*Fjalë të rralla të përdoruna në Veri të Shqipnis*), *Parathënie*, f. 5.

analizoi për shumë vite me radhë me mijëra fjalë të rralla, shprehje frazeologjike, toponime, antroponime etj., të cilat i mblodhi në një fjalorth. Me ndihmën e intelektualit Karl Gurakuqi, i cili drejtonte Ministrinë e Arsimit të asaj kohe, u botua “Fjalorthi i ri” i Nikollë Gazullit, me nëntitull (*Fjalë të rralla të përdoruna në Veri të Shqipërisë*), në kolanën “Visare të Kombit”, vëllimi i XI (njëmbëdhjetë).

Karl Gurakuqi vlerësoi shumë punën e hartuesit të fjalorthit. Ai u bën thirrje të gjithë lexuesve shqiptarë duke iu drejtuar me këto fjalë: “Merr njëherë në dorë e shfetoje, fjala vjen, “Fjalorthin e fjalëve të rralla” të Nikollë Gazullit apo të Pano Tases ... Ke për me gjet aty fraza nga goja e popullit me qindra e mijëra, të bukra e të plota, të hijshme e të kumbushme, qi të lanë me gojë hapët”.²

“Fjalorthi i ri” i Gazullit dhe “Fjalorthi i ri” i Pano Tases ishin fjalorët e parë krahinorë të cilët mbartnin në vetvete vlera të rralla të trashëgimisë kulturore e leksikore, onomastike e toponomastike dhe ishin një thesar i çmuar për gjuhësinë shqiptare. Gjuhësisë shqiptare dhe arsimit shqiptar iu shtua edhe një vlerë e re, përveç fjalëve e leksikut të pasur në shumë fusha, u hartuan edhe ndërtimet parashtesore e prapashtesore, të cilat do të ndikonin në krijimin e fjalëve të reja të shqipes, për njësimin dhe unifikimin e saj.

Por jeta e tij e shkurtër nuk i dha mundësinë të shfytëzonte gjithë kapacitetin e tij prej intelektualit e poliglotti. Qeveria e Ahmet Zogut e dënoi Gazullin me burgim të përjetshëm, ndërsa qeveria diktatoriale ia mori jetën në themelet e saj. Me ardhjen e sistemit komunist në Shqipëri, Gazulli u pushkatua pa u gjykuar në vitin 1946.

Gjuhësia shqiptare humbi njërin nga njerëzit më të shquar të kësaj fushe, por atë nuk e zuri pluhuri i harresës. Studiuesit më në zë të shkencës së gjuhësisë shqiptare, si: profesorët Aleksandër Xhuvani e Eqrem Çabej, do ta vlerësonin punën e tij.

Prof. Aleksandër Xhuvani, në njërën nga gazetët prestigjioze të kohës, gazetën “Tomori”, shkruan se: “Ky

² Karl Gurakuqi, *Shkëndija*, 11012, 1942, f. 363-364.

fjalorth i punuem me kujdes, ka ma se pesë mijë fjalë dhe asht interesant për landen gjuhësore që ka mbrenda e që do të bahet objekt studimesh shumënduersh nga ana e linguistëve tanë e të huej”³. Profesor Xhuvani do ta emërtonte Gazullin në mes të tjerave: “... më i dijtshmi që ka pasë ndonjiherë Biblioteka Françeskane”.⁴

Vlerat e rralla të “Fjalorthit të Ri” të Gazullit do të paraqiteshin në një formë të përkryer sikurse nga rrallëkush deri më tani në fushën e gjuhësisë dhe të etimologjisë, nga prof. Eqrem Çabej dhe prof. Aleksandër Xhuvani në veprat e tyre madhore në bashkëpunim: “Parashtesat e gjuhës shqipe” 1956 dhe “Prapashtesat e gjuhës shqipe” 1962 ku si ndajshtesa u morën një sërë parashtesash e prapashtesash fjalëformuese nga fjalorthi i Gazullit, të cilat u studiuan dhe u analizuan në mënyrë të tërësishme dhe shërbyen si pikë referimi për këto studime. Në veprën “Etimologji e Gjuhës Shqipe I” dhe “Etimologji e Gjuhës Shqipe II”, botim i vitit 1976, profesor Çabej analizon një sërë fjalësh, ku fjalët e marra nga fjalorthi i Gazullit ishin të pranishme thuajse në të gjitha faqet. Kjo ishte edhe arsyeja që veprat nuk u botuan në rend kronologjik.

Ledi Shamku, në parathënien e botimit anastatik, thekson: “Ndër të vetmit që guxuan ta citonin Gazullin ishin Xhuvani e Çabej e pak kush tjetër, njerëz këta me vlera morale e shpirtërore fort mirë të sprovuara.”⁵

Profesor Androkli Kostallari, në punimin e tij shkencor: *Mbi disa veçori të fjalës së përbërë në gjuhën shqipe*, në “Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjalëve në gjuhë shqipe”, ndër të tjera, si kompozitë të mirëfilltë, merr edhe fjalën nga fjalorthi i Gazullit: gjet-thue-pulë.⁶

Ndërsa në: “Kompozitat ekzocentrike të shqipes si tema fjalëformuese”, prof. Kostallari sjell një sërë mbiemrash që

³ A. Xhuvani, *Nji Fjalorth i Ri*, “Tomori”, Tiranë, 1941, nr. 308, f. 3.

⁴ Aleksandër Xhuvani, *Vepra, I*, Tiranë, 1990.

⁵ N. Gazulli, *Fjalorth i ri*, (parathënie e ribotimit), V.

⁶ A. Kostallari, “Mbi disa veçori të fjalës së përbërë në gjuhën shqipe”, *Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjalëve në gjuhën shqipe*, 1, Tiranë, 1972, f. 84.

përfaqësohen mjaft gjerë në fjalorthët e Nikollë Gazullit dhe të Pano Tases⁷. Për kohën kur u botua ky shkrim, ishte vërtet një guximshmëri nga ana e autorit.

Nikollë Gazulli zë një vend të veçantë në trashëgiminë gjuhësore e kulturore të kombit shqiptar. Gjuhësia shqiptare tani e cilëson Gazullin si themeluesin e toponomastikës shqiptare. Ai ishte një intelektual me një formim të gjerë kulturor e gjuhësor. Mendimet e tij për hartimin e fjalorit shkonin përtej formave dialektore. Gazulli mendonte për njësimin e shqipes. Hartimin e fjalorit të përbashkët të shqipes ai e quante të mundshëm e të realizueshëm vetëm atëherë kur në të gjitha trevat të ishte grumbulluar e studiuar e gjithë lënda leksikore e gjuhësore e shqipes, ku leksiku të shihej si një pasuri mbarëkombëtare dhe të studiohej jashtë çdo paragjykimi dialektor. Edhe pse thuajse për pesëdhjetë vite, fjalori i Gazullit ishte një gojëdhënë e botës librore me referenca të mjegullta siglash: “G” apo “Gaz”, “Fjalorth i ri” ose “Shkodër 1941”, të cilat paraqiteshin nëpër punime shkencore duke e mbështjellë atë me hijen e mistershme, nuk mundën t’ia zhduknin vlerat e tij të rralla. Një pjesë e mirë e fjalëve të “Fjalorit të gjuhës shqipe” të vitit 1954, botimi anastatik, ishin të mbështetura bindshëm në fjalorthin e Gazullit si në një taban fort të çmuar lëndor e shkencor.

Vlera e “Fjalorthit të ri” nuk qëndron vetëm në numrin e konsiderueshëm, me rreth pesë mijë fjalë, të fjalëve të thjeshta, kompozitave, shprehjeve frazeologjike, fjalëve nga fusha e botanikës, onomastika e toponomastika, por edhe në formimin e ndajshesave. *Syzimi mbi para-e mbrapashtesat*⁸ në gjuhën shqipe ishte një punë sa e vështirë, aq edhe e bukur e shumë me vlerë. Ata do të ndihmonin në krijimin e fjalëve të reja të shqipes, të cilat do t’i shtonin larmishmërinë gjuhës së folur dhe të shkruar. Fjalori i Gazullit lë vend për shqyrtim dhe studim të

⁷ A. Kostallari, “Kompozitat ekzocentrike të shqipes si tema fjalëformuese”, *Studime mbi leksikon dhe mbi fjalëformimin e gjuhës shqipe*, 1. Tiranë, 1972, f. 104.

⁸ N. Gazulli, “Fjalorth i ri” (*Fjalë të rralla të përdoruna në Veri të Shqipërisë*) 1941, f. 17.

mëtejshëm të lëndës shkencore. Ai është një thesar i çmuar i gjuhës shqipe që kërkon një punë rigoroze e të thelluar shkencore. Ky visar që ofron “Fjalorthi i ri” i Nikollë Gazullit është vërtet i vyer për albanologët, etnologët e historianët. E gjithë kjo lëndë, përveç etnologjisë apo folkloristikës, i shërben gjithashtu edhe gjuhësisë për të qëmtuar në të arketipin e modelit gramatikor e sintaksor të gegërishtes.⁹

Pas viteve ‘90, kur diktatura zbuti kthetrat e saj gjigante, filloi një mendjendritësi në kulturën gjuhësore shqiptare, e cila nuk kishte harruar dhe nuk ishte përgjumur nga koha, por e plagosur rëndë, mjekonte plagët dekadase, të cilat kishin lënë shumë gjurmë, ndërsa gjurmët thuajse kishin kaluar në brazda.

Nga aspekti i ndërtimeve morfostruktorore, pasurinë leksikore të fjalorit e ndajmë në dy nëngrupe të mëdha:

A. Në **emërtime të thjeshta** (njëfjalëshe), dhe B. Në **emërtime të pathjeshta** (emërtime togfjalësha), të cilat përbëjnë tërësinë e përmbajtjes së fjalorthit. Në “Fjalorthin e ri” shpjegohen bindshëm edhe mjaft rrënjë primitive, që sot në gjuhën letrare apo normën standarde nuk jetojnë më. Studiuesi Simon Pepa shpjegon se: “Në shqipen e sotme përdoren dendur fjalët e prejardhura: *gjurmë, gjurmoj, gjurmim; përkul e shkul; gërmuq, lëmuq e palmuq; kalibobë* etj. por askund nuk dalin rrënjët *gjur-, kul-, muq-, bobë-* etj. Gazulli me intuitën gjuhësore që e karakterizon jep rrënjët primitive: *gjur-as* “po gjurasim (po mbledhim) gështenja”. Nga kjo, sipas tij, shpjegohen edhe *gjur-më e gjur-moj* etj.”¹⁰ Emërtimet e thjeshta formojnë grupin kryesor të fjalëve në “Fjalorthin e ri” të Nikollë Gazullit, vepër me rreth 5000 fjalë. Ato ndahen në dy grupe të mëdha: fjalë të parme dhe fjalë jo të parme.

Fjalë të parme janë ato grupe fjalësh të pazbërthyeshme morfologjikisht dhe të pamotivueshme semantikisht, pra, kuptimi i tyre nuk buron nga ndonjë temë tjetër¹¹, ato dalin si pjesë të ndryshueshme e të pandryshueshme të ligjëratës si:

⁹ L. Shamku, *Parathënie e Fjalorit të ri*, Tiranë, 2005.

¹⁰ S. Pepa, “Dom Nikollë Gazulli dhe vepra e tij leksikografike”, *Studime filologjike*, nr. 3-4, 1999, f. 103.

¹¹ *Gramatika e gjuhës shqipe* 1, Tiranë, 2002, f. 51.

emra: *aqçë; baci; bënë* (për Veriu), *shullâ* (për Jugu); *bravë; brezi; qëni; dorë; edhi; firi; grëzi; hûti; orë; plis; sý-ni* etj.; **përemra:** *qit?* (për çfarë), *kuj, yejë* (për juaj) etj.; **mbiemra:** *akull; cale; cfëtë; curi* (për njeriun me veshë të vegjël); *lloçe* (për e zbutun); *thýçe* (për i brishtë) etj.; **folje:** *aejë; blerë; brî* (për brenë); *cî* (për lyp); *qasë; qepë; fytë* (për fut fillin në gjilpërë); *gjye; irë; isht* (për është); *shâ; zie* etj.; **ndajfolje:** *ândë* (për nuk ma ka ënda); *brue; mat* (për ka ba shpija mat); *mekashna* (për nëmos); *mun* (për ndoshta); *tej; tek* etj.

Fjalët jo të parme janë të zbërthyeshme morfologjikisht dhe të motivueshme semantikisht. Ato paraqiten si tërësi të përbëra nga bashkime të ndryshme morfemash, rrënjësh, parashtesash e prapashtesash fjalëformuese¹², të cilat formojnë grupin më të madh të fjalëve dhe ndahen sipas mënyrës së fjalëformimit të tyre. Këto fjalë zënë pjesën më të gjerë të “Fjalorit” dhe grupohen sipas mënyrës së formimit.

Fjalë me prejardhje. Prejardhja është mënyra më prodhimtare dhe më e larmishme në sistemin e fjalëformimit, ku fjalët bashkohen nëpërmjet ndajshitesave fjalëformuese me tema fjalësh ose me fjalë, sipas modelit të fjalëformimit.¹³ Për Fjalorin e Gazullit, mund të themi që është një vepër e plotë dhe e arrirë në të gjitha drejtimitet. Në pjesën e parë të fjalorit, Gazulli paraqet mjetet kryesore të fjalëformimit me prejardhje në gjuhën shqipe, fjalë të nxjerra nga visari i trevave të Veriut.

Që nga faqja 17-41, në fjalor gjejmë një numër tejet të lartë mjetesh fjalëformuese me të cilat janë formuar një numër i madh fjalësh me prejardhje. Sipas rendit alfabetik, ai pasqyron 69 parashtesa fjalëformuese dhe 154 prapashtesa fjalëformuese, si dhe disa shndërrime ndërzanesh¹⁴, siç i emërton autori. Në vargun e parashtesave, hasim edhe *-nj* si parashtesë, të cilën sipas etimologjisë së ndërtimit, autori e shpjegon në këtë mënyrë: *n + gj = nj; n-gjomë – njomë, n-gjak – njak-u, n-gjitë –*

¹² *Po aty*, f. 51.

¹³ *Gramatika e gjuhës shqipe* 2002, f. 61.

¹⁴ N. Gazulli, *Fjalori i Gazullit*, Botim anastatik, Tiranë, 2005-2010, f. 41.

*njitë, n-gjollë – njollë*¹⁵, e cila duket sikur nuk luan rolin e parashtesimit. Ndaj, kjo kërkon të ndërmerret një studim më i thelluar se ky i yni mbi parashtesimin dhe prapashtesimin. Në studimin mbi prapashtesat e gjuhës shqipe që kanë ndërmarrë profesorët e nderuar A. Xhuvani dhe E. Çabej, ka fjalë ku *ll* paraqitet si prapashtesë autoktone te fjala *njollë*.¹⁶

“Fjalori” i Gazullit ka vlera të mëdha, sepse paraqiti për herë të parë ndërtimin parashteso-prapashtesor të fjalëve të gjuhës shqipe në një fjalor me “*Fjalë të rralla të përdoruna në Veri të Shqipnisë*”, i cili shërbeu si pikë referimi për studimin në fushën e fjalëformimit, të ndërmarrë nga profesorët e nderuar A. Xhuvani dhe E. Çabej, siç e theksojnë edhe vetë ata në punimin e tyre. Në këtë punim po paraqesim disa nga mjetet fjalëformuese që pasqyroi Gazulli në “Fjalorin” e tij:

Fjalë të formuara me parashtesim: Në krye të “Fjalorthit” rreshtohen 69 parashtesa. Prejardhja parashtesore është mënyra e formimit të fjalëve me anë të parashtesave të cilat bashkohen me temat e fjalëve për të formuar një fjalë të re. Ndërtimet me parashtesim nuk janë të shumta në numër në fjalorin e Gazullit nëse i krahasojmë me ato të grupit paradigmatic me prapashtesim. Po paraqesim disa nga ndërtimet me parashtesim, si dhe parashtesat e përdorura në ndërtimin e klasave të fjalëve të ndryshueshme dhe të pandryshueshme:

bi-: *binak, binok, binosh, binjak, binjak, bibirëk, bibrak, bigëzue*

ç-: *çgërmue, çmekë, çmbushë, çmundue, çngulë, çrrasë, çrrethue*

kala-: *kalahum, kaladredh*

m-/mb-: *mbrakullue, mbrirutë, mbollungë, mbrijaza, mbrîjuem*

mbë-: *mbërrolët, mbëshênjue, mbështetsë, mbëzuçkë, mbëzâ*

¹⁵ N. Gazulli, *Fjalorth i ri i Gazullit*, Tiranë, 1941, f. 39.

¹⁶ E. Çabej – A. Xhuvani, *Prapashtesat e gjuhës shqipe*, Tiranë, 1962. Vëll. 2, f. 531.

ndën/nën: ndënkambcën, ndëntashëm

ndër-: ndërklisë, ndërkalitë, ndërmblyësë, ndërmendë, ndërshejçë

pa-: paânat, paândëshëm, paatillë, padashtun, pagiám, pagiasë, pahíja, pamatun, pa mollë, pandritë, pazjarmt

për-: përbòçi, përbÿthë, përqadhë, përbûjtë, përbuzët, përqagëz, përdahë, përfutue, përfolë, përgiasi, përgjegjë, përherë, përhoshëjoshë, përmâje, përmallim, përmbas, përmend, përmbyset, përngî, përschkardhë, përschkÿe

rrë-: rrëshqitë, rrëshegull

s-: sâmtë, sânez, savitë, sbehë, sbihë, sbute, sqimët, sgathë, skërpudhë, skerrlac

stër-: stërblok, stërqitë, stërflòk, stërkanël, stërkungull, stërmâzë, stërpiku, stërvalë, stërqitë

sh-: shbâ, shbajtë, shbankue, shbî, shborde, shdredhë; shkrymbë, shkrrabojë, shkujkë, shmendue, shmërim, shndrizë, shpjekë

shpër-: shpërthiq, shpërblye, shpërfikë, shpërnjoftë, shpërlasë.

tër-: tërqethë, tërhozë, tërmekë, tërtÿl, tërmâ (mal)

z-: zbardhë, zbeh, zblogurue, zblokue, zbunim, zburim, zditë, zdrângël, zbaltë etj.

Fjalë të formuara me prapashtesim

Sikurse edhe e pamë në paraqitjen e fjalëve të ndërtuara me parashtesim, numri i tyre nuk është i paktë, por nuk mund të krahasohet me numrin e fjalëve me prapashtesim. Prejardhja prapashtesore është mënyra e formimit të fjalëve të reja me anë prapashtesash të cilat bashkohen me tema fjalësh. Gazulli ka paraqitur në “Fjalorin” e tij 154 prapashtesa fjalëformuese, prej të cilave një pjesë e mirë janë pranuar nga prof. E. Çabej dhe A. Xhuvani dhe vazhdojnë të jetojnë e të funksionojnë edhe sot në gjuhën e shkruar, pa diskutuar atë të folurën, e sidomos në trevat veriore. Në këtë punim po paraqesim disa nga ndërtimet prapashtesore, të cilat si prapashtesa, njihen edhe sot si prodhimtare në ndërtimin e pjesëve të ndryshueshme e të pandryshueshme të ligjëratës:

-arë/-are: qepurarë, fjalatare, flugtare, gurnare, gjeshatare, gjitare, hollimtare, kaçullare, kalkare, lugare

-ac: firikác, kopác, latrác

-aç-ë: brreukaçë, duhác, qokác, fukaçë, gëdhâç, gërnrác, gëzhaç, idhnaç, kelbaçë, këllaçë, kërthàç, kopác, koturác, kungullaç, lugác, pjekác, rudác, tërrkàç, tërrnaç

-ak: lauràk, lavrak, përdoràk, peshàk, porrcàk, poshtrak, rreshpàk, rrufàk, rrumadak (kalli), rrumbullak, rrypak, samadàk (bujar), shpundrak, shtalbak, shtijàk, vizàk, zhavràk, hundrak, xonàk

-an: curan, curran, frecan, frucan, greban, hagjan, kacirutan, kařkan, kecan, laraman, llacaman, mëllijan, mërdhacan, roshan, shamban, shkretan, troçan

-anë: dërkânë, katânë, këllânë

-ar: guciliár hollimtar, kelcár, krahatar, krekar, kungár, lûzhar, mbledhëtar, mendár, pinár, prekëcar, shkardhëtar, shtrydhëtar, vitulár, vishkullár

-ash: qerbàsh, kutash (ë), laradàsh, mbrîjash, pulash.

-astë: peliástë (me shej lije)

-amë: gërdhâmë

-as: búrras, çartabúkas, mârrtas, shortas

-asë: gjumhasë, rrokllasë

-at-ë: gërdhatë, gjuratë, horatë, pëzatë (pîzatë), pikatë, predatë, rrëshgatë, tuhatë

-çë: fillçë

-eç-ëç: kaléç, kaprèç, zbardhëç

-ek: koçèk

-el-ël: cofdél, cokël, crûngël, cubel, qokël, pingël, shpëndël

-ere: kapcére, kultére

-ër: bungër, plandër

-ërr: bundërr, cakërr, kusufërr, shkatërr, xhibërr

-esë: êmnesë, gërmesë, lëmesë, ligesë, shkërdhesë (me se rrafshojnë dhën)

-eshë: dasmoreshë, koteshë, kuqeshë, thineshë

-ic/-icë: gaglicë, grahanicë, katicë, kathic, laricë, lauricë, pishkuricë, rrumbullicë, shkërpicë

-iqe/-iqë: katërliqe, shpurthiqë

-ik: qafalik, baltík, dhajnik, kaçık, katik, mertik, stërpik (pip lisi)

-im: miclim, mjaftim, ndihmim, ndrijim, ngashnjim, ngulim, shëmbtim, shmërim, shibilim-bubërrim, shkapërcim

-imë: balitmë, balbëtimë

-inë: bogolinë, ballzinë, belinë, buçinë, bushulinë, quklinë,, çallapinë, çukulinë, derdelinë, frashinë, gërgallinë, gërzhallinë, hartinë, hublinë, hulinë, jermisinë, ligcinë, lapërçinë, mbushulinë, molinë, morinë (lis), zhabinë

-ijë: rrahijë

-isë: qylisë, delendrisë, jereshtisë, kalldrisë, kandisë, motisë, rraptisë, spurdhisë

-ishtë: bravishtë, fangishtë, farishtë, laknishtë, majnishtë, miellishtë, ogrishtë, ordhishtë, zjarmishtë

-izë: hudizë

-k: camrruk, cunuk, cërrlek, danik, dasik, katik

-man: cucman, çakraman

-osh: kablosh, kaplosh

-oç: bërkoç, harmoç, kërboç, krapoç, shkërboç

-ojs/-ojë: kondosjë

-ok: majmok, pilashnjok, shqilok

-ol: krahok, sjapol

-onë: pitigonë, zezonë

-osë: darallosë, frymosë, matosë, rrapatosë, shpërdhpsë

-ore: bishtore, gjinatore, javatore, kjumshtore, kungullore, maknore, moknore (tokë e përzier me pluhur gëlqereje), pikësore, plumbçore, sumbullore

-stër: polastër

-shëm: bylmyeshëm, bylmetshëm, druejshëm, drunueshëm, gjallshëm, hangërshëm, hershëm, heshëm, hjekshëm, mbanshëm, mundshëm, ndejshëm, ngiatshëm, pështueshëm, pikatshëm, pritshëm, roshkueshëm (i etur), rryeshëm, vujshëm

-shtër: boshtër, kolloshtër

-ujë: belbëzujë, gërbujë, grebujë, gjemujë, kakujë, kopujë, këpujë, lashujë

-ull: drobull, fregull, jehull, jezull, kërbotull, kërdhokull, kriskull, ndezull (i), ngushull, pizgull, shnegull (ë)

-ungë: *ballungë, lplungë (lapël+ungë), maçarungë, majungë, mbollungë, shtungë.*

-th: *qekth, qenth*

-za: *çvjedhaza, fëshehëza, ushëza, tambëlza*

-zë: *hejzë, helmzë, këlyzë, syzë, shiezë, shlizë, shndrizë, shojzë, trazë, ushojzë etj.*

Një ndër prapashtesat prodhimtare të shqipes është edhe prapashtesa **-tar**, me të cilën janë ndërtuar disa fjalë, si: *lavërtar, lejetar, sytar, shejtar, zhurmatar* etj., prapashtesë që mendojmë se autorit mund t’i ketë shpëtuar pa u vënë re.

Krahas këtyre fjalëve në “Fjalorin” e Gazullit dallohen edhe një sërë fjalësh të formuara me **parashtesë + temë + prapashtesë** ose nga **përngjitja e temave + prapashtesim**¹⁷.

Të tilla janë:

mbëkambëcit	mbë+kambë+cit
ndërhundëzue	ndër+hundë+zue
papërgiashëm	pa+për+gia+shëm
papritme	pa+prit+me
përdorcak	për+dor (ë)+cak
përdredhëce	për+dredh+ë+ce
përdorak	për+dor (ë)+ak
pavajçëm	pa+vaj+çëm
përfiktue	për+fik (ë)+tue
përdhunim	për+dhun(ë)+im
përgiashëm	për+gia+shëm
përgojshëm	për+goj(ë)+shëm
përkrejcë	për+krej(ye)+cë
përlugtue	për+lug(ë)+tue
përmarrshëm	për+mbarr(ë)+shëm
përmujshëm	për+mu(a)j+shëm
shmirëzue	sh+mirë+zue
zditshëm	z+drit (ë)+shëm
ndëntashëm	ndën+ta(tani)+shëm
përgojisht	për+goj(ë)+isht
përmallim	për+mall+im

¹⁷ *Gramatikë e gjuhës shqipe*, 1, Tiranë, 2002, f. 68.

përmbishëm

për+mbi+shëm etj.

Ky grup fjalësh kërkon dhe do të jetë objekt i një studimi më të zgjeruar.

BIBLIOGRAFI

Gazulli, N. “Fjalori i ri” (*Fjalë të rralla të përdoruna në Veri të Shqipnis*), Parathënie.

Gazulli, N. *Fjalori i Gazullit*, Botim anastatik, Tiranë, 2005-2010.

Gazulli, N. *Fjalorth i ri*, Tiranë, 1941.

Gramatikë e gjuhës shqipe, 1, Tiranë, 2002.

Gurakuqi, K. *Shkëndija*, 11012, 1942.

Kostallari, A. “Kompozitat ekzocentrike të shqipes si tema fjalëformuese”. *Studime mbi leksikun dhe mbi fjalëformimin e gjuhës shqipe*, 1, Tiranë, 1972.

Kostallari, A. “Mbi disa veçori të fjalës së përbërë në gjuhën shqipe”. *Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjalëve në gjuhën shqipe*, 1, Tiranë, 1972.

Pepa, S. “Dom Nikollë Gazulli dhe vepra e tij leksikografike”, *Studime filologjike*, nr. 3-4, 1999.

Shamku, L. *Parathënie e Fjalorit të ri*, Tiranë, 2005.

Xhuvani, A. – Çabej, E. *Prapashtesat e gjuhës shqipe*, Tiranë, 1962. Vëll. 2.

Xhuvani, A. *Nji Fjalorth i Ri*, “Tomori”, Tiranë, 1941, nr. 308.

Xhuvani, A. *Vepra, I*, Tiranë, 1990.